

Ενέργεια τρίτη: Από τις σημειώσεις στην περίληψη

Περίληψη ολόκληρου κειμένου

Σύμφωνα με το σχολικό εγχειρίδιο (Έκφραση- Έκθεση Β΄ λυκείου, σελ. 262) «η λογική σύνδεση των σημειώσεων ή η ανάπτυξη του διαγράμματος μπορούν να οδηγήσουν στην περίληψη.»

Η περίληψη γράφεται ως ενία παραγράφος.

Θετικά στοιχεία ως προς τη δομή θεωρούνται:

- η ικανότητα παρακολούθησης ή αναδιοργάνωσης της δομής του αρχικού κειμένου και η παρουσίαση με λογική ακολουθία των βασικών ιδεών
- Η σύνταξη ενός κειμένου με ομαλή ροή και συνοχή
- Η επιτυχής χρήση των διαρθρωτικών λέξεων ή φράσεων

Στην εισαγωγική φράση	δηλώνω τα στοιχεία του κειμένου και το νοηματικό κέντρο ή το θέμα του κειμένου.
<p style="text-align: center;">Λεπτομέρειες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παρακολουθώ τη συλλογιστική πορεία του κειμένου • Πυκνώνω τις πληροφορίες με γενικεύσεις και αφαιρέσεις και παραφράζω με γλωσσικούς μετασχηματισμούς • Συνδέω τις περιόδους επιλέγοντας τα κατάλληλα γλωσσικά σημεία συνοχής που αποδίδουν με ακρίβεια τις λογικές σχέσεις των κύριων πληροφοριών 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρόλογος • 1η παράγραφος • 2η παράγραφος • 3η παράγραφος • 4η παράγραφος • Επίλογος
Στην καταληκτική φράση	διατυπώνω την κατακλείδα του επιλόγου (αν πρόκειται για συμπέρασμα/θέση του συγγραφέα)

Επισημάνσεις

1. Αν στον πρόλογο δηλώνεται η αφορμή σύνταξης του κειμένου, τότε αυτή περιλαμβάνεται στην εισαγωγική φράση.
2. Αν ο επίλογος έχει μικρή έκταση, τότε περιλαμβάνεται ολόκληρος στην καταληκτική φράση
3. Στο διάγραμμα αποτυπώνεται η αλληλουχία των πληροφοριών. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα στοιχεία κάθε παραγράφου καταγράφονται σε μια περίοδο. (βλ. τεχνικές πύκνωσης)

**Περίληψη ολόκληρου
κειμένου (50-70 λ.)**

- Εισαγωγική φράση**
(θέμα ή θεματικό κέντρο)
- Πρόλογος*
- 1η παραγράφος*
- 2η παραγράφος*
- 3η παραγράφος κ.τ.λ.*
- Επίλογος*
- Καταληκτική φράση**

α1. Στοιχεία της εισαγωγικής φράσης παραδείγματα γλωσσικής διατύπωσης

1. Πώς δηλώνω τα στοιχεία του κειμένου (η ιδιότητα ή και το όνομα του συντάκτη του κειμένου, ο τίτλος του κειμένου) καθώς και το θέμα του κειμένου:

<p style="text-align: center;">Ονοματική Φράση</p> <p>Ο συγγραφέας, ο αρθρογράφος, ο δημοσιογράφος, ο δοκιμιογράφος, ο επιφυλλιδιογράφος, στο κείμενο με θέμα [...]</p>	<p>& το ρήμα που δηλώνει λεκτική πράξη, π.χ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • αναφέρει, • σχολιάζει, • διατυπώνει την άποψη ότι... <p>κ.λπ.</p>
---	---

π.χ. Η Αλεξάνδρα Κορωναίου στο κείμενό της “Εκπαιδεύοντας εκτός σχολείου” αναφέρεται στο θέμα της αυτομόρφωσης. (Παυλλήνιες 2010)

2. Πώς δηλώνω την αφορμή της σύνταξης του κειμένου (π.χ. σε άρθρα ή σε κείμενα που προσεγγίζουν τη λογοτεχνία, όταν αναφέρεται στον πρόλογο:

<p style="text-align: center;">Ονοματική Φράση</p> <p>Ο συγγραφέας, με αφορμή (ειδήσεις, γεγονότα, δημοσιεύματα του τύπου, θάνατος διασημοτήτων, εκδηλώσεις, επετείου ιστορικών γεγονότων, επίσκεψη τόπων, βιώματα, εμπειρίες, κριτική της βιβλίου, αφιερώματα, παγκόσμια ημέρα της..., περιεχόμενο διαφήμισης, στατιστικά στοιχεία, πορίσματα ερευνών, πειράματα, ρητό, γνωμικό κ.λπ.)</p>	<p>& το ρήμα που δηλώνει λεκτική πράξη, π.χ</p> <ul style="list-style-type: none"> • παρουσιάζει • τονίζει • θίγει • αναλύει τις αιτίες, τις συνέπειες (π.χ. του αναλφαριθμητισμού κ.λπ.) • αναφέρεται κ.λπ. στο θέμα (π.χ. της μαζοποίησης, της καταστροφής του περιβάλλοντος κ.λπ.)
---	---

π.χ. Ο συγγραφέας με αφορμή την επίσκεψή του στο Ήτον εκφράζει τις σκέψεις του για τη σημασία των ομαδικών παιχνιδιών στην ηθική διάπλαση των νέων. (Παυλλήνιες 2005)

3. Πώς διατυπώνω το επικοινωνιακό πλαίσιο. Όταν η σύνταξη της περίληψης εντάσσεται σε επικοινωνιακό πλαίσιο, τότε αυτό πρέπει να αποτυπωθεί στην εισαγωγική φράση, π.χ.:

Για τις ανάγκες μιας συζήτησης που πρόκειται να γίνει στην τάξη σας με θέμα την εξέλιξη της Γενετικής, μελετήσατε το παραπάνω κείμενο. Να γράψετε μια περίληψη του κειμένου αυτού με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενο. (Παυλλήνιες 2002)

Πρόσφατα διάβασα ένα άρθρο του Στάθη Γκόνου, στο οποίο διατυπώνονται απόψεις αναφορικά με την κλωνοποίηση που θεωρώ ότι συμβάλλουν στη συζήτηση που κάνουμε σχετικά με την εξέλιξη της Γενετικής. (βλέπε παραδείγματα: άρθρο 5α.)

4. Πώς διατυπώνω το θεματικό κέντρο

Θέμα του κειμένου

Το θέμα ενός κειμένου μπορεί να είναι

- μια έννοια (π.χ. το βιβλίο, η μαζοποίηση, ο διάλογος, η δημοκρατία, η ελευθερία κ.λπ.)
- ή και δύο έννοιες (π.χ. νέοι και διαδίκτυο, βιβλίο και διαδίκτυο κ.λπ.)

Θεματικό/νοηματικό κέντρο

το θεματικό/νοηματικό κέντρο εμπεριέχει τις συγκεκριμένες/ειδικές πληροφορίες που αναφέρονται στο γενικό θέμα του κειμένου.

Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας δεν αναλύει όλες τις πτυχές της έννοιας, δηλαδή, ορισμό, αιτίες, αποτελέσματα, προτάσεις αντιμετώπισης, προβληματισμούς κ.λπ. Αυτή η συνολική παρουσίαση γίνεται στα εννοιολογικά λεξικά. Σε ένα μέσο έκτασης κείμενο, ο συγγραφέας αναφέρεται ειδικότερα σε κάποιες πληροφορίες από αυτές. π.χ.

α. άλλοτε περιγράφει/αναλύει το περιεχόμενο του όρου π.χ.

αυτομόρφωση, διανοούμενος κ.λπ.

β. άλλοτε παρουσιάζει με επιχειρήματα ορισμένα στοιχεία της έννοιας

- τις αιτίες, τους παράγοντες που προκαλούν μια κατάσταση ή ένα πρόβλημα
- τις συνέπειες ενός προβλήματος και τρόπους αντιμετώπισής του
- την αξία/σημασία μιας έννοιας (π.χ. εκπαίδευση, κοινωνικοποίηση, τέχνη, επιστήμη κ.λπ.) και τις προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότητά του.

γ. άλλοτε αναπτύσσει τις απόψεις του για ορισμένα θέματα ή προβλήματα της κοινωνικής πραγματικότητας

Παραδείγματα

1.Θέμα του κειμένου το βιβλίο

Πιθανά θεματικά κέντρα

- οι αρετές του βιβλίου
- η αναγνωσιμότητα του βιβλίου
- η δυνατότητα αρμονικής συνύπαρξης του διαδικτύου και του βιβλίου
- οι λόγοι για τους οποίους οι νέοι δεν διαβάζουν εξωσχολικά βιβλία

2. Θέμα του κειμένου ο Ηλεκτρονικός υπολογιστής

Πιθανά θεματικά κέντρα

- οι δυνατότητες του Η/Υ
- η κατάχρηση του διαδικτύου
- οι προϋποθέσεις αποτελεσματικής αξιοποίησης του Η/Υ
- η αξιοποίηση των Η/Υ στην εκπαίδευση

3. Θέμα του κειμένου Ο διάλογος

Πιθανά θεματικά κέντρα:

- Προϋποθέσεις για ένα πολιτισμένο ή εποικοδομητικό διάλογο.
- Ο διάλογος στην εκπαίδευση
- Η συμβολή της οικογένειας και του σχολείου στην καλλιέργεια δεξιοτήτων διαλόγου.

Εποπτικοί πίνακες

Πότε αναφέρω το θεματικό κέντρο

Όταν το κείμενο έχει μία θεματική ενότητα, δηλώνουμε στην εισαγωγική φράση το νοηματικό κέντρο του κειμένου

Μια θεματική ενότητα

Εισαγωγική φράση: Ο συγγραφέας στο κείμενο & ρήμα που φανερώνει λεκτική πράξη & θεματικό κέντρο.....

Π2 Συγκεκριμένα/ειδικότερα, (πληροφορίες προλόγου).....

..... Π3/σ.....

Π4/σ.....

..... Π5/σ.....

..... Π6/σ.....

..... Π7/σ.....

Π8/σ.....

..... Π9/σ.....

Καταληκτική φράση.....

Πότε αναφέρω μόνο το θέμα/ έννοια του κειμένου

Η πρόταση του νοηματικού κέντρου δεν είναι πάντοτε εφικτή στις εξής περιπτώσεις:

- α Όταν ο μαθητής δυσκολεύεται να εντοπίσει σωστά το θεματικό κέντρο
- β Όταν πρόκειται για κείμενο που προσεγγίζει τη λογοτεχνία και η οργάνωση των ιδεών είναι χαλαρή-συνειρμική.
- γ Όταν υπάρχουν δύο ενότητες

Τότε, μπορούμε στην εισαγωγική φράση να δηλώσουμε μόνο το θέμα του κειμένου και να αποτυπώσουμε τη συλλογιστική πορεία του συγγραφέα.

Δύο θεματικές ενότητες

Εισαγωγική φράση: **Θέμα του κειμένου είναι** (π.χ. οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων) **ή ο συγγραφέας στο κείμενο αυτό αναφέρεται, εξετάζει, θίγει το θέμα** (π.χ. των ανθρωπίνων δικαιωμάτων)

Π2 Αρχικά (Τίτλος 1ης ενότητας) π.χ αναφέρει περιστατικά παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

..... Π3/σ.....

Π4/σ.....

..... Π5/σ.....

Π6 Στη συνέχεια (τίτλος 2ης ενότητας*) προτείνει τρόπους αντιμετώπισης αυτής της κατάστασης.....

..... Π7/σ.....

..... Π8/σ.....

Π9/Τέλος(καταληκτική φράση)

*ή δηλώνουμε με άμεσο τρόπο το θέμα της επόμενης ενότητας με ρήμα ή φράσεις που δηλώνουν το περιεχόμενό της. π.χ.

- Οι αιτίες του φαινομένου εντοπίζονται...
- Συνέπειες του προβλήματος είναι...
- Προτείνει, λοιπόν, ... κ.λπ.

Πώς επιλέγω το κατάλληλο ρήμα ανάλογα με το θεματικό κέντρο ή τις θεματικές ενότητες

Ανάλογα με το νοηματικό κέντρο /το σκοπό του κειμένου	στην εισαγωγική φράση μπορούν να αξιοποιηθούν ρήματα που δηλώνουν λεκτικές πράξεις
Εάν υποστηρίζει μια άποψη	<p>ο συγγραφέας (στο κείμενο αυτό άρθρο, δοκίμιο κ.λπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • υποστηρίζει ,θεωρεί, πιστεύει ότι... • διατυπώνει την άποψη ότι...
Εάν αναφέρεται σε κάποιο πρόβλημα-φαινόμενο	<ul style="list-style-type: none"> • Ο συγγραφέας, • αναπτύσσει τον προβληματισμό του... • θίγει το θέμα/πρόβλημα τ...
<p>Εάν αναφέρεται σε θέσεις άλλων με τις οποίες συμφωνεί</p> <p>Εάν ανασκευάζει κάποια άποψη</p>	<p>Ο συγγραφέας/κειμενογράφος/αρθρογράφος κ.λπ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • συμφωνεί με όσους υποστηρίζουν ότι... • συμφωνώντας με τις απόψεις που διατυπώθηκαν... υποστηρίζει • με αφορμή τις απόψεις που διατυπώθηκαν... <ul style="list-style-type: none"> • αντίθετα από όσους πρεσβεύουν ότι..., υποστηρίζει ότι... • ανασκευάζει/αντικρούει τις απόψεις όσων υποστηρίζουν ότι... Ο ίδιος θεωρεί/υποστηρίζει
<p>Εάν αναφέρεται σε ορισμένα στοιχεία της έννοιας όπως:</p> <p><i>Ιδιότητες /διευκρίνιση όρου</i></p> <p>Όταν αναφέρεται σε...</p>	<p>Ο συγγραφέας</p> <ul style="list-style-type: none"> • προσδιορίζει διασαφηνίζει/διευκρινίζει/εξηγεί /αναλύει το περιεχόμενο του όρου... • Αναφέρει, παρουσιάζει, αναλύει, εξετάζει (σε ενεργητική ή παθητική φωνή)...
<i>Αιτίες</i>	<ul style="list-style-type: none"> • τις αιτίες
<i>Προϋποθέσεις</i>	<ul style="list-style-type: none"> • τις προϋποθέσεις...
<i>Παράγοντες</i>	<ul style="list-style-type: none"> • τους παράγοντες που...
<i>Συνθήκες</i>	<ul style="list-style-type: none"> • τις συνθήκες που...
<i>Αποτελέσματα</i>	<ul style="list-style-type: none"> • συνέπειες/αποτελέσματα τ...
<i>Ρόλος</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ο συγγραφέας αναφέρεται στο ρόλο (π.χ. του διανοούμενου, του βιβλίου κ.λπ.)

α2. Πώς διατυπώνω την καταληκτική φράση

Από την επιλογική παράγραφο του κειμένου μετασχηματίζουμε την τελευταία περίοδο σε συμπερασματική πρόταση, στην οποία συγκεφαλαιώνουμε-συμπυκνώνουμε τις τελικές κρίσεις ή θέσεις του συγγραφέα.

Ανάλογα	Επιλέγω
<p>α. με το περιεχόμενο του επιλόγου</p>	<p>ρήματα ή μετοχές όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Καταλήγοντας επισημαίνει... • Συμπεραίνει λοιπόν... • Συνοψίζοντας/ανακεφαλαιώνοντας καταλήγει... • Γι' αυτό προτείνει... • Στο τέλος διαπιστώνει/υπογραμμίζει/τονίζει ότι... • Διατυπώνει τον προβληματισμό... • Παρατηρεί... • Ολοκληρώνοντας την επιχειρηματολογία του επισημαίνει πως...
<p>β. με τη λογική σχέση του επιλόγου προς τις προηγούμενες ιδέες/ απόψεις του συγγραφέα</p>	<p>φράσεις όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συνεπώς/γι' αυτό το λόγο/κατά συνέπεια/επομένως/τέλος... • Συμπερασματικά κ.λπ.

“

”